

„Умъртвяват” ли дигиталните технологии класическите печатни медии: Един отговор

Проф. Толя Стоицова

Съвсем естествено е да се възлагат големи, в нашето съвремие – огромни, надежди на всяка нова технология. Така стана и става с Интернет. След като вече посвикнахме с Мрежата дали не е дошло време да изоставим еуфорията и малко по-логично да отговорим на стария – нов сериозен въпрос, който стои на дневен ред още от самото начало: Всъщност мъртва ли е хватката на киберпространството по отношение на класическите и особено на печатните медии?

Моят отговор е: Хватка може и да има, но не е мъртва. Поне днес, хватката не е мъртва. Съмнявам се, дали ще бъде такава и утре. Освен, ако не се намерят убедителни доводи, които да докажат как всички държави на планетата Земя ще забогатеят толкова и дотолкова, че всеки отделен човек в тях ще има пряк достъп до Интернет. И още: как въпреки, че и сега има неграмотни – в класическия смисъл, всички хора ще станат компютърно грамотни; как ще се изравнят претенциите, вкусовете и т.н. и всеки отделен човек ще започне да предпочита да седне с лап топ на коленете си вместо да държи вестник в ръцете си; как просто всички ще заобичат компютърната техника ... И още много подобни съждения и въпроси – по-общи, и по-конкретни.

Дали не е дошло времето да се върнем към дълбинната природа на човека, която исконно се е стремяла и продължава да се стреми към разнообразие и баланс, а не към ограничение и заместване (Стоицова, 2004). През 80-те години на миналия век, бумът в развитието, а и в разбирането за глобалната електронна мрежа в Европа, по-точно би

било да се каже – в Западна Европа, доведе до появата на множество научни материали, чието основно съдържание би могло да се обобщи в дилемата – Интернет: Чудовище или Месия? (Стоицова, 1990). Днес мисля, че хората, които най-често използват Мрежата са наясно, че както компютърът, така и технологията Интернет, са само средство. Наистина – могъщо средство. Средство, което безспорно ни помага да извършим по-добре, по-точно, по-бързо и още много „по-та”, работата си. Едва ли би предизвикал спор и изводът, че Интернет е и средство, което може да заблуждава с невярната си информация, да прилъстява и развращава с възможността да се присвояват чужди постижения, да се „пробиват” системи и да се „хак-ва” – краде информация, и още доста подобни „възможности”, които носят негативен знак.

Понякога на хората им се иска едно нещо да носи само ползи и само позитивни емоции. За постигналите социална зрялост обаче, е извън съмнение, че това е невъзможно. Всеки, който се опита да даде някакъв пример – за стока или услуга, която „притежава” само позитиви – като същност, и като последица, би се убедил лесно в извода, че всяко нещо има плюсове и минуси. Нито новите технологии, нито новите възможности на медиите представляват изключение от това правило.

Тогава? Тогава се връщаме – за кой ли път – към идеите на философията от древността: Коя е мярата? – Мярата на всички неща е човекът. А кой е човекът? Няма „човек по принцип” – моите студенти знаят, че съм забранила употребата на тази фраза. Всеки човек си има име и негова е мярата – дали да прекара 12 часа в самота, с вперен поглед в екрана на компютъра като освен другата си работа, да прочете и електронните вестници, които го интересуват. Или, да свърши

дейността си, която изисква помощта на компютъра, да се разходи и да си купи вестник, да се срещне с приятели или да попазарува, ама в кварталните магазини, а не чрез Интернет.

В единия случай, болезнената привързаност към новата технология доведе до появата на нов болестен синдром: Интернет-зависимост, по подобие на наркоманната зависимост, която макар и в много редки случаи, води дори до кататонен ступор – двигателно застиване, невъзможност за извършване на каквато и да било двигателна активност от различните части на тялото. Да не пренебрегваме и появата на зрителни нарушения от прекомерното взирание в екрана, колкото и да се развива специфичната технология за направа на компютърните монитори.

В другия случай обаче, новите технологии засилват удоволствието ни от работата, правят я по-акуратна, бърза и не толкова трудоемка. Или, казано по-просто и по-обобщено – повишават качеството ни на живот; правят ни по-успешни, а от това – и по-щастливи. Съвременният човек едва ли може да си представи своя собствен живот без активното съдействие на компютърните технологии.

Макар и с поглед към днешния ден, пак се подсещам какво се пееше в една много популярна песен през 80-те години: „The future is promised to no one...Бъдещето не е обещано никому...” Затова каквото и да се случи в бъдещето по отношение на новите медийни техноологии, на дневен ред, като че ли остават два важни въпроса: Какво ще стане с класическите медии, особено с пресата, и в по-широк план – с книгите? И вторият съществен въпрос – какво става с общуването лице в лице в дигиталното хилядолетие. Дали и то ще бъде изместено или

пък променено до неузнаваемост от все по-мощното навлизане на новите технологии?

По отношение на първия въпрос, моят отговор е, че Интернет като нова технология няма да измести, а ще допълни класическите медии. Тъкмо обратното на вижданията на някои хора, които смятат, че книжните носители са вече отживелица, аз мисля, че, както появата на всяка нова медия – така и Интернет, ще даде тласък за развитие на класическите медии, разширявайки и удовлетворявайки индивидуалните потребности на хората.

Какво се случва с класическите СМК в епохата на Интернет? Може би най-добрият пример е именно с пресата. Когато сме далеч от родината, а ни се иска да знаем за основните събития, които се случват в нея, Мрежата ни дава чудесната възможност да прочетем новините в българските електронни вестници и да чувстваме, че връзката с България не е прекъсната. Не винаги е възможно да слушаме Радио нет и да гледаме българска телевизия по Интернет. Освен всякакви други, причините могат да бъдат и чисто технически: за да възприемаме нормално аудио-визуалните СМК през Мрежата, е необходимо да имаме достъп до високоскоростна Интернет-връзка. И ако това е невъзможно, електронните вестници са медията, на която разчитаме. Така, първо появилата се, и най-топла медия – пресата, отново, казано фигуративно, „ни спасява”! И още един психологичен момент. Човекът е същество, разчитащо на сетивата си; а освен зрение и слух, в директната комуникация, например, участва и тактилната модалност, или допирът. Реторичният въпрос е: дали е едно и също чувството, когато разлистваме вестника с ръце и тогава, когато го четем на екран. И още по-силно: Ами, любимата книга – без да я държим в ръка?

Да се върнем отново у нас. И лап топ да имаме, той не ни върши работа, когато пътуваме с автобус из страната, например. Отново класическата медия – пресата, е на власт. За нас остава изборът – точно какъв вестник да си купим, за да четем това, което ни интересува, от бизнес, до спорт. И не само да четем – можем и да се позабавляваме като популваме кръстословица. За да обобщя – няма опасност, включително и за новите, Интернет поколения, класическите медии да бъдат пренебрегнати. Според мен, поне две са най-сериозните причини за това, че класическата преса няма да отмре:

1. Невъзможността да се разчита на електронната преса при всички случаи и във всякакви ситуации, ако не от всички – от повечето хора.
2. Личните възможности и предпочитания на хората в най-широк смисъл – от материалното положение до строго индивидуалната склонност към работа с техника играят изключително важна роля.

Затова смятам, че въпросът дали ще оцелее класическата преса в новото технологично трихилядолетие не стои на дневен ред. Този въпрос се променя или по-скоро се измества по посока на това, какво ни дава, или отнема електронната версия на пресата.

Дава ни възможности за избор, дава ни възможност да подадем обратна връзка на материалите, които са ни впечатлили чрез предоставените форуми, уеб-адреси и блогове на автори, журналисти, експерти или читатели.

А какво ни отнема или какви проблеми ни създава? Ако пренебрегнем пристрастяването – първо да си видим пощата, преди да си вземем сутрешния душ, понякога т.нар. „психологическа

включеност” в някой форум така ни забавя във времето, че се налага да променим добре подготовения си план за деня. После, искаме да погледнем и друг вестник – само за кратко, просто да верифицираме информацията... Но и там се увличаваме, и закъснението в собствения ни график се увеличава. Трябва да спрем с воля. Обратно, едва ли някой ще си купи 5-6 вестника или списания, за да удовлетвори любопитството си или да провери верността на информацията. И това също е психологичен феномен: преценките ни за това колко бързо тече времето, са различни. Не си купуваме няколко вестника, защото „разбираме”, че нямаме време да ги прочетем. Но отваряме, сайт след сайт в Интернет понякога тотално изгубили представа за времето...

И накрая, след като дадох един отговор, макар и не изчерпателен, нека задам няколко въпроса: Какво се променя и ще се промени; и как се променя същността на интегративното човешко общуване след масираното навлизане на Мрежата като средство за връзка между хората от цял свят е един сериозен въпрос. Какво става с идентичността в Интернет и постулата за раздвояването на личността като болестно състояние, след като Мрежата ни дава възможности за т. нар. „множествена идентичност”. Хората, които силно предпочитат Интернет комуникацията ще етикетират като „отклоняващи се личности”, или схващанията за нормата, т.е. дефиницията за идентичност ще се промени. Какво ще се включва в понятието комуникативна компетентност занапред? Тази терминологична фраза едно или повече значения ще има? Ще успеят ли децата и подрастващите да се научат да общуват помежду си преди да станат виртуози в Интернет-комуникацията? Или, може би ще стане обратното?

Преди да успеем да отговорим научно на всички тези въпроси, сигурно ще се появят още дозини нови, за които сега не се и досещаме. Днешните нови дигитални технологии, утре ще бъдат наречени класически от изследователите след нас. Такова е развитието на всяка цивилизация.

Литература

Стоицова, Т. (1990). Социокултурни последици от въвеждането на компютърни технологии: II. Компютърът - “Чудовище или Спасител?”. *Социологически преглед*, кн. 6, 46-58.

Стоицова, Т. (2004). Лице в лице с медиите. *Въведение в медийната психология*. Издателство “Просвета”, 292 с.